

Prorok, Katarzyna

"Świat słowa Jana Pawła II. Refleksje - wspomnienia - opinie", oprac. Marta Dalgiewicz, Tarnów 2007 : [recenzja]

Etnolingwistyka 20, 442-443

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czyli nazewnictwa rubryk prasowych, tytułów audycji radiowych i programów telewizyjnych (część III). Badanie zgromadzonego materiału nazewniczego skupia się na wzajemnych relacjach pomiędzy: nazwą a rodzajem medium, które ona desygnuje; nazwą a słownictwem pospolitym, z którego ona jest zbudowana; znaczeniem i funkcją nazwy a niektórymi uniwersalnymi w kulturze polskiej kategoriami pojęciowymi; nazwą a typem odbiorcy danego medium; językowymi cechami nazwy a dokonującymi się obecnie przemianami społeczno-kulturowymi. Przyjęta przez autorów perspektywa badawcza wykracza poza ramy tradycyjnej (strukturalistycznej) lingwistyki, uwzględnia fakt, że badane nazwy nie funkcjonują w „kulturowej pustce”, przeciwnie są zanurzone w określonej kulturze. Ten interdyscyplinarny charakter badań onomastycznych, zaprezentowany w publikacji, sprawia, że jej adresatem mogą być nie tylko językoznawcy, lecz także medioznawcy, dziennikarze, socjologzy, badacze kultury oraz wszyscy zainteresowani rolą mediów i ich nazw we współczesnym świecie.

MNB

Peter Stockwell, *Poetyka kognitywna. Wprowadzenie*. Red. nauk. Elżbieta Tabakowska, tłum. Anna Skucińska. Kraków: Universitas, 2006, 280 s.

Publikacja jest tłumaczeniem wydanego w 2002 r. przez Routledge podręcznika *Cognitive Poetics. An Introduction*, któremu towarzyszył wówczas tom *Cognitive Poetics in Practice*, pod red. Joanny Gavins i Gerarda Steena (niektóre tłumaczone na polski). W dwunastu rozdziałach autor wprowadza podstawowe pojęcia poetyki kognitywnej, a ściślej — omawia pojęcia z zakresu językoznawstwa kognitywnego w zastosowaniu do analizy utworów literackich. Są nimi: figura i tło, prototypy i schematy poznawcze, *deixis*, skrypty, światy języka, dyskursu, tekstu (wraz z podświatami), przestrzenie mentalne, metafora pojęciowa, paraboliczność, styl rozumiany jako ruch figury i tła. Stockwell pokazuje ich powiązania z pojęciami tradycyjnie rozumianej poetyki i — szerzej — teorii literatury oraz stosuje je w przykładowych analizach, wychodząc z założenia, że poetyka kognitywna jest przede wszystkim dziedziną stosowaną. Wywody w każdym z rozdziałów obudowane są częściami, w których przedstawia się czytelnikowi kwestie wątpliwe oraz proponuje samodzielne rozwiązanie problemów (*Tematy do dyskusji, Dalsze poszukiwania, Bibliografia i zalecana literatura*). Zdaniem Stockwella, dla poetyki kognitywnej istotny jest kontekst literacki (literatura to nie tylko zbiór słów) oraz — ważniejszy nawet — kontekst czytelniczy (zwłaszcza psychologiczne procesy lektury i odbioru czytelniczego w kontekście kultury). W proponowanym ujęciu poetyka kognitywna łączy się ściśle ze stylistyką językoznawczą. Dyscyplina ta właściwie skupia się na tym, jak czytelnik odebrał dany tekst. Książka zatem syntetyzuje podejście lingwistyczne, literaturoznawcze i psychologiczne do tekstu artystycznego. Materiał literacki, na którego przykładzie Stockwell operuje, stanowią utwory (lub ich fragmenty) m.in. Roberta Browninga, Teda Hughesa, Emily Brontë, George’a Herberta, a także *Sen o Drzewie, Pan Gaven i Zielony Rycerz* czy utwory z gatunku *science fiction*.

SW

Świat słowa Jana Pawła II. Refleksje — wspomnienia — opinie. Opracowała Marta Dalgiewicz. Tarnów: Wydawnictwo BIBLOS, 2007, 129 s.

Wśród wielu pozycji dotyczących życia i działalności Jana Pawła II książka ta wyróżnia się wyborem tematu. Jej celem jest bowiem ukazanie stosunku Papieża do języka. Jego fascynacja słowem, której początki sięgają studiów polonistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, jest widoczna w licznych wypowiedziach, które zebrała i ułożyła w spójną całość Marta Dalgiewicz. Już w *Przedmowie* do opracowania Andrzej Markowski podkreśla wartość myśli papieskich: „Jak mało kto był On świadomy wagi słowa, jego roli w życiu narodu, jak mało kto umiał w sposób odpowiedzialny i rozważny, a także mądry i piękny, posługiwać się słowem”.

W pierwszym rozdziale pt. *Studenckie lata Karola Wojtyły* zebrane są wspomnienia Papieża z okresu studiów. Pomimo że trwały tylko rok, rozbudziły w nim zainteresowania językoznawcze. Jak zaznacza w jednym z przemówień: „studia filologiczne pomogły mi, zarówno poprzez literaturę, jak i język, w zrozumieniu tajemnicy słowa”. Obraz czasów uniwersyteckich dopełniają wspomnienia o młodym Karolu Wojtyłe jego koleżanek i kolegów ze studiów: Ireny Bajerowej, Haliny Królikiewicz-Kwiatkowskiej, Krystyny Zbijewskiej, Tadeusza Ulewicza i Mariana Pankowskiego.

Drugi rozdział pt. *Misterium słowa Jana Pawła II* zawiera liczne refleksje Jana Pawła II dotyczące roli języka. Zostały one zebrane w pewne kręgi tematyczne: „Rozwój języka”, „Mowa ojczysta”, „Znaczenia wyrazów”, „Słowa Boga” i „Języki świata”. W tych wielostronnych spojrzeniach uwidacznia się nie tylko głęboka świadomość językowa Papieża, lecz przede wszystkim jego szacunek do słowa i mowy ojczystej.

Wysoką wartość „świata słowa” Jana Pawła II potwierdzają umieszczone w ostatniej części książki wypowiedzi językoznawców: Renaty Grzegorzyczkowej, Danuty Michałowskiej, Marii Kamińskiej, Renaty Przybylskiej, Jana Miodka, Jana Sochonia, Anetty Gajdy, Doroty Zdunkiewicz-Jedynak, Wiesława Przyczyny, Jerzego Bartmińskiego, Katarzyny Leszczyńskiej, Elizy Grzelak, Anny Piotrowicz i Jadwigi Puzyniny.

KP

Ewa Wolańska, *Szybko, mobilnie, skrótowno, czyli właściwości komunikacyjne, tekstowe i stylistyczne krótkiej wiadomości tekstowej*. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA, 2006, 143 s.

Rozprawa należy do nurtu badań pragmatyngwistycznych, szeroko pojmowanego językoznawstwa stosowanego, którego przedmiotem zainteresowania nie jest język sam w sobie, lecz wykonanie językowe. Z tego właśnie komunikacyjnego punktu widzenia zaanalizowana została krótka wiadomość tekstowa (SMS). Jest to nowy gatunek tekstowy, który na gruncie polskim pojawił się w latach 90. XX wieku i zdobył liczne grono entuzjastów przede wszystkim wśród ludzi młodych. Omawiana publikacja jest pierwszym w Polsce tak szerokim opracowaniem dotyczącym komunikacji SMS-owej z perspektywy lingwistycznej. Przedmiotem analizy jest w niej proces komunikacji SMS-owej oraz jego wytwór, czyli tekst krótkiej wiadomości tekstowej. Przyjęcie takiej perspektywy badawczej (perspektywy tekstologicznej) pozwoliło badać poszczególne poziomy struktury werbalnej jako elementy działań użytkowników języka w określonym kontekście społeczno-kulturowym, badać jednostki języka na płaszczyźnie funkcjonalnej. W pracy ogładowi poddano cztery kategorie SMS-ów, reprezentujące wszystkie poziomy komunikacji, tj. poziom interpersonalny, grupowy, instytucjonalny i masowy: SMS-y wysyłane między członkami rodziny i między przyjaciółmi, między członkami grupy społecznej lub zawodowej, pochodzące od instytucji życia publicznego i dystrybuowane przez instytucje medialne o charakterze masowym. Książka zbudowana jest z 6. rozdziałów. W rozdziale I autorka prezentuje pojęcia kluczowe dla rozprawy: tekst, dyskurs, komunikowanie; przedstawia stan badań nad tekstem, dyskursem i komunikowaniem społecznym. W rozdziale II charakteryzuje warunki współtworzące zdarzenie komunikacyjne w komunikacji za pośrednictwem SMS-ów, tj. kanał komunikacyjny oraz kontakt między nadawcą a odbiorcą. W rozdziale III, zatytułowanym *Krótką wiadomością tekstową jako komunikat*, autorka analizuje komunikat SMS jako formalno-treściową jedność. W rozdziale IV (*Cele i formy komunikacji SMS-owej*) dokonuje przeglądu aktów mowy obecnych w SMS-ach oraz ukazuje strukturę dialogu w komunikacji za pośrednictwem SMS-ów. W rozdziale V Wolańska pokazuje odmiany języka obecne w komunikacji za pośrednictwem SMS-ów, a w rozdziale VI, zamykającym pracę, dokonuje podziału gatunków SMS-owych ze względu na funkcje komunikacyjne, jakie pełnią w układzie nadawczo-odbiorczym.

MNB